

Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΠΡΟΓΟΝΩΝ ΜΑΣ

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΑΘΗΝΑ

Ζωή κλεισμένη, άχρη και μίσηρη που θυμίζει Τούρκικο χαρέμι. Τά έδιμα του τοκετού. Η άνατρεφή τών νέων. Η μόρφωση των. Η θέσις τών έταιρών άνωτέρα της τών Άρτίδιων οικοδεσποίνων. Τά έδιμα του γάμου. Η γαμήλιος πομπή. Μετά τών μήνα του μέλιτος η σκληραβία του νοικοκυριού. Η μόρφωση τών έταιρών, κλπ.



ΙΣ τās αρχαίας Άθήνας, οι νέοι άνατρέφονταν πιο ελεύθερα από τους νέους κάθε άλλης πόλεως της Ελλάδος.

Κάθε παιδί, μόλις γεννιόταν, τό παραλαμβάνει ή τροφή του, τό πήγαινε κοντά στην οικογενειακή του έστία (τό τζάκι), όπου ήταν συγκεντρωμένοι, ό οικοδεσπότης με τους συγγενείς και τους φίλους του, και τό έφερνε μερικώς βόλτες γύρω άπ' τή φωτιά. Έπειτα τό απέθετε στα πόδια του πατέρα του, ό οποίος τό έπαιωνε και τό σήκωνε ψηλά. Η κίνησης του αυτή έσήμαινε ότι άνεγνωρίζε τό παιδί ως δικό του.

Τότε οι δούλοι και ή δούλες έστολίζαν τις πορτες και τά παράθυρα του σπιτιού με γυρολάντες από λουλουδία και άλλα διάφορα στολίδια, που έδιναν σε κάθε ξένο που περνούσε άπ'εξω να καταλάβη ότι μέσα στο σπίτι αυτό ηθεε στο φως, στον κόσμο, στη ζωή ένας νέος άνθρωπος.

Την δεκάτη ήμερα από της γεννήσεως γινόταν μια λαμπρή οικογενειακή εορτή, άνάλογο με τά δυά μά βαρτίσια, στην όποια φριζαν τό όνομα του παιδιού. Τότε ό πατέρας και ή μητέρα του, οι συγγενείς, οι φίλοι, οι γυνάμοιοι της οικογενειας, οι πελάτες του πατέρα του και οι σκλάβοι έπήγαιναν και απέθεταν στην κόννια του μορού διάφορα δώρα.

Έως τό έκτο ή έβδομο έτος της ηλικίας του, τό παιδί έμενε μέσ' στο σπίτι, κοντά στην μητέρα του και την τροφή του. Έπειτα τό παραλαμβάνανε ένας παιδαγωγός, ό όποιος τό ώδηγούσε στο σχολείο κρατώντας τά εφιδίλια του και την κιάρα του. Ό παιδαγωγός έφρόντιζε κυρίως να έπιλέγη τό παιδί, ώστε να βαδίση στον δρόμο σεμνά και με τά χέρια κάτω άπ' τών μανδύα.

Την έποχή αυτή δεν ήπαρχαν κρατικά σχολεία και έτσι κάθε πατέρας έστειλε τό παιδί του σε σχολείο άνάλογο με τά οικονομικά του μέσα και με την κοινωνική του θέση.

Έκει έμάθαιναν οι νέοι να διαβάσουν, να γράφουν, να εκθέτουν διάφορα περιστατικά της ζωής των. Έπειτα έμάθαιναν και άποστήθιζαν άποστάσιματα διαφόρων ποιημάτων και Ιδιώσ των ποι Όμηρου.

Άργότερα έμάθαιναν μουσική και ειδικώς κιθάρα ή φλάουτο.

Στό σχολείο εσύχναζε ό νέος ως τό δέκατο έκτο έτος της ηλικίας του, όποτε έμπαινε πειά στην τάξη τών έρθίων. Τότε έπεδίθετο συστηματικά στην γυμναστική, χωρίς έν τούτοις να παραλείπει και την διανοητική του μόρφωση.

Την έποχή αυτή στās Άθήνας βρισκόνησαν πολιτισμένοι σοφοί, οι όποιοι έδίδασκαν φιλοσοφία και διάφορες άλλες επιστήμες. Οι νέοι εσύχναζαν σ' αυτούς και συμπληρώναν την μόρφωσή τους. Τis περισσότερες όμως ώρες τους τις περνούσαν οι νέοι στο γυμνάσιο ή στο γυμναστήριο, όπως θα λέγαμε σήμερα.

Στās Άθήνας ήπαρχαν τρία γυμνάσια, καθένα τών όποιων ελεγε φοιτωτές στοές, στην σιά τών όποιων έπήγαιναν συχνότατα οι φιλόσοφοι και έκαναν τών περιπάτο τους, για ν' άποφύγουν την βλασηγία και τών θόρυβου της άγοράς. Έτσι ή

ταν ενζολο στους νέους, στα διαλείματα τών σωματικών άσκήσεων, να άκούνε την διδασκαλία τών φιλοσόφων και τών ρητόρων.

Τά μαθήματα τών φιλοσόφων εκτός από τους νέους παρακολούθουσαν και ή έταιρες, ή μόνες γυναίκες, ή όποιες ζούσαν ελεύθερα στην Άθήνα και ελεχαν ευφράτη μόρφωση. Οι σοφοί, μά και γενικώς οι πολιται, σίχναζαν στα σπίτια των έταιρών και συνομιλούσαν μαζί τους για διάφορα πράγματα.

Αι σίχνοιο, ή γυναίκες του σπιτιού, ή νοικοκυράδες, όπως θα λέγαμε σήμερα, έμεναν έντελώς άμόρφωτες. Έθεροφοντο δε κατώτερες του άνδρός, και σωματικά, και διανοητικώς, και φυσικώς. Έμεναν συνεχώς κλεισμένες στα σπίτια τους και κίτταζαν τό νοικοκυριό τους.

Μ' άλλους λόγους, ή γυναίκες στās Άθήνας, αλλά και στις άλλες πόλεις της Ελλάδος δεν ξεχώριζαν σχεδόν άπ' τους δούλους!

Δεν ήπαρχαν σχολεία γ' αυτές και γ' από ήσαν πολύ λίγες ή Άθηναίες εκείνες που έμάθαιναν να διαβάσουν και να γράφουν. Περνούσαν όλη τους τη ζωή σχεδόν θαμμένες μέσ' στην γυναικωνίτη τους, ανάμεσα στις δούλες και στους δούλους των και δεν έμάθαιναν τίποτε άλλο άπ' τό να γνέθουν, να ύφαινον και να μαγειρεύον. Σπανιώτατα έβγαίναν άπ' τό σπίτι τους. Τους ήταν άπόλυτως άτηγορευμένο, να πηγαίνουν στα θέατρα, στα γυμνάσια, γενικώς σε κάθε μέρος που εσύχναζαν οι άνδρες, άκόμη και σ' αυτές τις δημόσιες εορτές. Η μόνη δημοσία εορτή στην όποια ελεχαν δικαίωμα να παρευρίσκονται ή γυναίκες, ήσαν τά Παναθήνια και τά Θεσμοφρόια.

Άκόμη και στους γάμους σπανιώτατα τους έπετρέπετο να παρευρίσκονται. Μόνον όταν παντρεύονταν καμιά συγγενής ή φίλη της, ή Άθηναία ελεγε δικαίωμα να συνοδεύση την γαμήλιο πομπή άπ' τό σπίτι της νύχης ως στο σπίτι του γαμπρού.

Άλλά μόλις εφθανε στο σπίτι του γαμπρού, ήταν έπιχορευμένη να φέρη και να γυρίση στο σπιτιό της. Και στις νύχτες άκόμη, ή Άθηναία δεν ελεγε δικαίωμα να παρευρίσκειται, παρά μόνον άν κηδεύονταν ό πατέρας της, ή μητέρα της ή κανένας άδελφός της.

Η άτανής Άρτίς έμενε, όπως είπαμε, διαρκώς στο σπίτι της και σπανιώτατα έβλεπε άνδρες. Γιατί κανένας ξένος, έστω και στενός φίλος της οικογενειας, δεν ελεγε δικαίωμα να μπειν μέσ' στο σπίτι άν συνέβαινε να λείπει ό οικοδεσπότης. Άλλά και άν γινόταν ή έξαιρεσις αυτή, ό έπισκεπτης δεν ελεγε δικαίωμα να φράση ως τών γυναικωνίτη.

Και όταν άκόμη ό οικοδεσπότης παρεθετε συμπόσιο στους φίλους του μέσ' στο σπίτι του, ή μητέρα του, ή γυναίκα του και πρό πάντων ή κόρες του, δεν έπετρέπετο να παρευρίσκονται σ' αυτό. Έξαιρεσις γινόταν μόνον όταν οι καλεσμένοι ήσαν συγγενείς του οικοδεσπότη.

Όταν ή Άθηναία εφθανε ό ηλικία γάμου, ό πατέρας της έδίαλεγε τών σίχνοιο της, χωρίς εκείνη να εχη γνώμη σχετικώς.

Ό πατέρας της ώριζε την προίκα και έπειτα έγίνοντο οι άραχόνες, με θυσίες στους έρεστίους θεούς. Η θυσιας αυτές έπαραλαμβάνοντο έως δρου εφθανε ή ήμερα τών γάμων.

Τότε οι συγγενείς της νύχης την έπαιριαν και την πηγαίναν να την λούσουν στα νερά του χερμαόρου της Καλιρρόης. Έπειτα την ξαναφέρναν στο σπίτι και την εχτένιζαν. Τό



Άρτίς οικοδεσποίνα της άρχαίωτης έπιστατούσα στον γυναικωνίτη της. (Παλαιά γραβούρα)

ΟΙ ΠΑΛΑΙΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΜΑΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΤΟΥ Θ. ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ

Δημοσιεύουμε σήμερα μερικά ακόμη ανέκδοτα απ' τη ζωή του αειμνήστου πρωθυπουργού Θεοφύλου Δεληγιάννη :

Όταν ήθε για πρώτη φορά στην Αθήνα ο Δεληγιάννης, τα οικονομικά του δεν ήταν και τόσο άνθηρά. Γι' αυτό αποφάσισε, καθώς τον ενομούλευσε ένας φίλος του, να παρουσιάσει στον τότε πρωθυπουργό Κωλέττη, ο οποίος ήταν φίλος του πατέρα του, και να του ζητήσει να τον διορίσει σε καμιά θέση.

Όταν πρωτομήτρα στην αιδουσα άναμνης, διηγείτο άργότερα ο Δεληγιάννης, άναγκάσθηκα να περιμένο πολλή ώρα, μαζί με άλλους, αλλά μολαταυτα δεν μπόρεσα να ιδώ τον Κωλέττη. Την άλλη μέρα ξαναπήγα και έξακολουθούσα να πηγαίνω επί δεκατέντε μέρες, χωρίς να κατορθώσω να τον πλησιάσω. Κ' έπειδι κατ' αυτών τον τρόπον έχανα πολλές ώρες απ' την ημέρα μου, αποφάσισα να παίρνω τα βιβλία μου μαζί μου στο έξεις, για να χρησιμοποιώ τον καιρό της άναμνης στη μελέτη. Περιέμνε έτοι ένα-δύο μήνες άκόμη, αλλά και πάλιν δεν έγινε δυνατόν να ιδώ τον πρωθυπουργό και να του ζητήσω τό ρουσφέτι.

Σε κάμποσον καιρό, τέλος, κατορθώσα να διορισθώ στο ύπουργείο των Έσωτερικών, τη ένεργεια άκτισον φίλου μου πολιτευομένου. Μιά μέρα ο τμηματάχης μου μ' έστειλε στο σπίτι του Κωλέττη για να μου υπογράψω μερικά έγγραφα.

— Καί ποός είστε ; με ώτισσε εκείνος μόλις μ' είδε σηκώνοντας τα μάτια του.

— Γυός του Πανάγου Δεληγιάννη, του φίλου σας, άποκριθικε.

— Α, γυός του φίλου μου του Πανάγου ! Θά σάς προστατέσω λοιπόν.

Καί τό άποτέλεσμα της προστασίας του ήταν... να μου κοινοποιηθί ή απόλυσί μου μετά πέντε ή-μέρες !...

\*\*\*

Ο Δεληγιάννης είχε τη μανία στα Έγγραφα, τα όποια του παρεδίδοντο προς έγγραφην, να διορθώνη άκόμη και τα χνόια και τις τελείες. Στο παραμικρό σφάλμα που εβρισκε, έκανε παρατηρήσεις στους έφισταμένους του για την άπροσεξία τους. Ο ίδιος δε είχε ώραιότατο γραφικό χαρακτήρα, ο όποιος μόλις στα τελευταία χρόνια άλλαξε κάπως.

Ελάττενε τους άρχαίους δραματικούς συγγραφείς και ποτέ δεν έλειπε από τις προεμίες της Έταιρείας των άρχαίων δραματών, όπου έξακολουθούσε να πηγαίνει ως τα γερατειά του.

Η παροιμιώδης άδρότης του Δεληγιάννη φαινόταν άκόμη κ' από τα Έγγραφα της απόλυσής του έκονοποιούντο στους παυομένους εκ της ύπηρεσίας υπαλλήλους. Κυρίως έπέμνε και συστατός σε τακτικά στους τμηματάχης του, να μή λουβούν... να βάζουν τη λέξι « κύριο ς » προ του δνόματος του άπολυομένου !...

\*\*\*

Όταν έξελέγη βουλευτής για πρώτη φορά ο Δεληγιάννης, έμνε στην όδδ' Αγγέλιου και είχε ύπρητη του τον πασίγνωστο μετά ταυτα έφημεριοδοτώδη μπάριμα-Παναγιώτη.

Μιά μέρα τον εκάλεσε και τό ελτε :

— Παναγιώτη, σήμερα δεν έχω λεφτά ούτε για φαγητό. Ο μισθός μου ξοδεύτηκε εδώ κ' εκεί. Μπορείς να με δανείσης τίποτε ;

Κι' ο μπάριμα-Παναγιώτης έβγαλε απ' την τσέπη του κ' έδωσε δανεικά στον κ.Θοδωράκη, όπως συνήθει να τον λέη, τέσσερα άσημενία τάλληρα απ' τις οικονομίες του !...

τε άρχιζε ή τελετή του γάμου, στην όποια ή νύφη εμφανιζόταν συνοδουμένη από άλλες γυναίκες και χορείται. Όταν έβράδυαζε, την ανέβασαν σ' ένα κάρο στολισμένο με λουλουδία και γκιρλάντες, στο όποιο ανέβαιναν μαζί της οι συγγενείς και ή φιληνάδες της, και την οδηγούσαν στο σπίτι του γαμπρού, με μουσική και τραγούδια, προπορευομένη των δούλων με δαιλυή άναμίνους. Πίσω έρχόταν ένα δεύτερο στολισμένο κάρο, στο όποιο βρισκότανοςαν ο γαμπρός με τον πύ στενό του φίλο και με την μητέρα της νύφης.

Όταν έφταναν στο σπίτι του γαμπρού, οδηγούσαν με τραγούδια τους νεονύμφους ως τον νυκτιό θάλαμο. Έκει τους εκλείναν μέσα και έμναν απέξω τραγουδώντας διαρκώς τραγούδια του Ύμνεαιου.

Επί ένα μήνα, όσο δηλαδή διαρκούσε ή σελήνη του μέλιτος, ή Αθηναία ζούσε ξεγνοιασιά κ' εϋτυχισμένη. Έπειτα αναλάμβανε τα καθήκοντά της, τον άργαλειό της, την έποπτεία των δούλων και τις άλλες κατοήρες του νοικοκυριού.



ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ

ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ

Ο βλάχος και οι Άγιοι

(Μύθος των Θηβών)

Μιά φορά ένας Σαρακατσάνης, απ' εκείνους που σπανίως κατεβούνε στην πόλι, απ' των βουτών τις κορυφές, κατέβηκε στην πρωτεύουσα της επαρχίας και καθώς περνούσε από μία εκκλησία, μπήκε μέσα.

Στην εκκλησία βρισκόταν αΐτη την ώρα μονάχα ο κλησάρης.

Ο βλάχος άφου πάηιασε τον στολισμό και τη μεγαλοπρέπεια της εκκλησίας, ρώτησε τον κλησάρη, δείχνοντάς του το Χριστό :

— Ποός εινε αυτόνος, βρέ ;

— Ο Χριστός ! του απάντησε ο κλησάρης.

— Α... ού Χριστούλης ! Άναφέ του ένα κερσί... Άι! εκείος έκει ποός είν ;

— Ο Άι Σπυρίδωνας, του λέει ο κλησάρης.

— Μην του άνάβεις αΐτινού, γιατί ούλο και χειμώνες φέρνει...

Κι' αΐτινού ή κερσί με τό πιδι στην άργαλιά ποιά είν ;

— Εινε ή Παναγιά, του λέει πάλιν ο κλησάρης.

— Άναφέ της ένα κερσί κ' αΐτης, του λέει ο βλάχος, γιατί γέννησε το Χριστό που σταυρώθηκε για μάς, Δέ με λές τώρα, αΐτινούς εδω ό καθάλλωρης, ποός νάνα ;

— Ο Άι Γιωργής, άποκρίνεται ο κλησάρης.

— Α !... αΐτινού άναφέ του δέκα-εΐκοσι κερσί, άναφέ του δσα χείρες, γιατί μόλις έρχεται, πουλάμε τα άρνιά μας...

Η Άμυαλη

(Του Μεσολογγίου)

Μιά χωριάτσια περιέμνε μία νύχτα το φίλο της. Μά γύρισε ξαφνικά απ' το άνταρικό χωριό που βρισκόταν ο άνδρας της. Τότε ή χωριάτσια άρχισε να τραγουδά, σαν άκουσε το φίλο της έξω από τό σπίτι :

Ποντικί, τί ροκακίζεις  
Τι βροντάς, τί τραγουδεις.  
Δέν άκούε, μωρέ, τό γάτο  
Πού σκατάρει πάνω-κάτω ;  
Βάλ' στα σκέλια την σουρά σου  
Κι' έσε τρέβα στη δουλειά σου !...

Οι Κεουράροι κ' ή γρηά (Των Γαργαλιάνων)

Στους Γαργαλιάνους είχαν βγη μία φορά, στα πάλια τα χρόνια, πειρατά για ν' άρπάξουνε γυναίκες και παιδιά, σ' ένα πανηγύρι που γινόταν εκεί. Είχαν βγη κορυά και είχαν άνακατευτή, χωρίς να τους μισοιτή κανείς, με τον κομπο του πανηγυριού. Έλαβαν μέρος μάλιστα και στον χορό περιμένοντας να νυχτώση για να ριχτούν κατά των πανηγυριστών.

Μιά γρηά διωσε τους κατάλαβε και θέλοντας να ειδοποίηση και τους άλλους, πάστηκε πρώτη στο χορό.

Οι χωριανοί της άμα είδαν πως θέλει να χορεύη, άρχισαν να γελούν.

— Για ίδες, έλεγαν, κ' ή γρηά θέλει χορό !...

Αΐτη διωσε άρχισε να χορεύη και να τραγουδά, άδιάφορη για τα γέλια και τα πειράγματα.

Γιά πηδάτε παλληκάρια,  
για χορεύετε μαυρομάτες,  
ως που νΐβγη τό φεγγάρι,  
τι κακίδια στο κεφάλι,  
τι παιδιά στην άμαργάλη  
κ' από δω πάνς κ' οι άλλοι !

Οι χωριανοί της κατάλαβαν την άλληγορία του τραγουδιού και λίγο-λίγο δλοι έπαιναν τις οικογένειές τους και τραβούσαντοσαν από το πανηγύρι, κ' άμαρνονόντουσαν στα σπίτια τους, προτού νυχτώση.

Έτσι γλύτωσαν απ' τους κουραρούς.

Μόνον τη γρηά πρόφτασαν και σκότωσαν αΐτο για εκδίκηση.

Από τό περιστατικό αΐτό έχει ίσως την άρχη της και ή παροιμία :

« — Άπό δω πάν' κ' οι άλλοι ! »

ΟΙ ΓΥΜΝΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

Υπάρχουν στη γη 150 εκατομμύρια άνθρώπων, οι όποιοι δεν φορούν κανένα ρούχο και περιπατούν πάντοτε γυμνοί. Έπίσης υπάρχουν 200 εκατομμύρια άνθρώπων, οι όποιοι καλύπτον εν μέρη το σώμα των. Όλοι αΐτοι οι άνθρώποι δεν έχουν νόμιμες κατοικίες, αλλά ζούν μέσα στα άγρια δάση, μακριά από τους πολιτισμένους.